

MỘT SỐ TÒN TẠI TRONG XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG VĂN HÓA TẠI CÁC TRƯỜNG MẦM NON TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG

TRỊNH MAI TRÂM KHƯƠNG

Email: khuongtmt84@gmail.com

Học viên Cao học K10 Quản lý văn hóa, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

SOME OUTSTANDING IN BUILDING A CULTURAL ENVIRONMENT AT KINDERGARTENS IN DA NANG CITY

TÓM TẮT

Bác Hồ đã từng nói: “Trẻ em là mầm xanh tương lai của đất nước”, trẻ em là hạnh phúc của gia đình, là lớp người kế tục sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Chính vì thế, sự nghiệp xây dựng con người phải nên bắt đầu từ những em nhỏ, từ lứa tuổi nhi đồng. Bởi lẽ đây là lứa tuổi mà sự tiếp xúc với xã hội có ảnh hưởng rất lớn trong việc hình thành nhân cách sau này. Chính môi trường văn hóa giáo dục nhà trường sẽ giúp các em nắm vững được những kiểu mẫu hoạt động, các phương thức ứng xử, những mô hình thiết chế của thế giới đó.

Từ khóa: Văn hóa; giáo dục; môi trường văn hóa; môi trường văn hóa mầm non

ABSTRACT

Uncle Ho once said: "Children are the green germs which are the country's future", children are the happiness of families, and are successors who will continue to build and defend the Country. Therefore, the career of nurturing people should start from young adults, from children. Because these are the ages when the social exposure has a great influence in the formation of future personality. It is the cultural environment of school education that will help them master activity patterns, codes of behavior, institutional models of that world.

Keywords: Culture; education; cultural environment; preschool cultural environment

Mở đầu

Con người là một trong những nguồn lực quan trọng trong sự phát triển của xã hội, tham gia vào quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Chính vì lẽ đó, việc đào tạo và rèn luyện con người xã hội mới đang được đặt lên hàng đầu. Đây cũng là một nhiệm vụ được thực hiện ở hầu hết những cơ quan, đơn vị, trường học và ở từng gia đình... Tuy nhiên, từ mỗi môi trường sẽ hình thành nên những con người với những phẩm chất, tính cách khác nhau. Do đó, môi trường trở thành một trong những yếu tố quyết định trong việc hình thành nhân cách của mỗi người. Bên cạnh môi trường xã hội, môi trường gia đình thì môi trường được xây dựng từ nhà trường, đặc biệt là tại các trường mầm non trở nên có ý nghĩa quan trọng và sự ảnh hưởng rất lớn đến sự hình thành tính cách, nhân cách của mỗi cá nhân.

Nội dung

“Môi trường văn hóa” là một thuật ngữ mà đến nay vẫn còn khá lạ đối với người dân Việt Nam. Khi nói đến môi trường, người ta thường hiểu ngay là môi

trường tự nhiên. Nhưng khi nói đến môi trường trong việc phát triển xã hội và xây dựng con người, tức là đề cập tới sự ảnh hưởng của môi trường đến đời sống của từng chủ thể với các đặc trưng xã hội và nhân cách thì môi trường đóng vai trò quyết định đến diện mạo của mỗi chủ thể. Từ đây, với sự ảnh hưởng của môi trường xã hội lên từng chủ thể thì thuật ngữ “môi trường văn hóa” xuất hiện. Vậy có thể nói “môi trường văn hóa” là một khái niệm đặc biệt của môi trường xã hội, là toàn bộ đời sống xã hội của con người xét trên phương diện văn hóa. Đó là những phong tục, tập quán, lối sống, đạo đức, pháp quyền, dân trí, tính năng động xã hội... là cơ sở cho sự hình thành nhân cách, phát triển cá nhân, nhóm hoặc cộng đồng.

Theo PGS.TS. Nguyễn Tri Nguyên thì môi trường văn hóa là một hệ thống bao gồm các hình thái chuẩn mực (phong tục, tập quán); các hình thái giá trị (truyền thống yêu nước, thương dân, quên mình vì nghĩa lớn) và hình thái biểu tượng (các vua Hùng, Lạc Long Quân, Âu Cơ, các vị anh hùng dân tộc trong quá trình dựng nước và giữ nước). Chính những

CULTURE

yếu tố của môi trường văn hóa sẽ chi phối, điều tiết cuộc sống con người, thông qua thể ứng xử và lối ứng xử. Bàn về môi trường văn hóa, Mác cũng đưa ra cách hiểu khái quát rằng “môi trường văn hóa chính là hoàn cảnh có nhân tính”.

Văn hóa luôn đi liền với giáo dục. Giáo dục được coi là một trong những nhân tố quan trọng quyết định sự trường tồn của quốc gia, dân tộc. Trong nhận thức của đa số người dân thì trường học là một trong những nơi truyền bá những nét đẹp của văn hóa một cách khuôn mẫu và bài bản nhất, đặc biệt là đối với hệ thống giáo dục mầm non. Dựa trên quan điểm chỉ đạo về xây dựng môi trường thân thiện trong trường mầm non theo cách tiếp cận tôn trọng quyền trẻ em do UNICEF khởi xướng, nội dung của môi trường văn hóa trong trường mầm non bao gồm: môi trường tâm lý - xã hội, môi trường thiên nhiên, môi trường vật chất.

Đối với thành phố Đà Nẵng, từ sau khi được tách ra từ tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng vào năm 1997, với sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, hiện nay hệ thống giáo dục mầm non trên địa bàn thành phố khá chặt chẽ. Toàn thành phố có 208 trường mầm non (số liệu tính đến Tháng 11/2020, theo báo cáo của Sở Giáo dục - Đào tạo thành phố) trong đó có 71 trường công lập, 136 trường tư thục, 01 trường dân lập; 100% trẻ nhà trẻ, mẫu giáo được học 02 buổi/ngày và được tham gia bán trú tại các cơ sở giáo dục mầm non trên địa bàn xã, phường; có 54/208 trường mầm non đạt chuẩn quốc gia đạt tỷ lệ 24.5%, trong đó có 38 trường đạt chuẩn quốc gia mức độ 1 và 16 trường đạt chuẩn quốc gia mức độ 2. Với sự chỉ đạo, hướng dẫn của Sở Giáo dục - Đào tạo thành phố, đến nay hầu hết các trường đã thực hiện đổi mới hoạt động chăm sóc, giáo dục, nâng cao chất lượng thực hiện chương trình giáo dục mầm non, nâng cao chất lượng thực hiện chuyên đề xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm; triển khai ứng dụng có hiệu quả các phương pháp giáo dục tiên tiến vào chương trình giáo dục mầm non trên địa bàn thành phố, tạo cơ hội cho đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên mầm non được tiếp cận việc tổ chức các hoạt động giáo dục lồng ghép các phương pháp giáo dục dạy trẻ theo dự án, rèn luyện kỹ năng sống tự lập; phát triển chương trình giáo dục mầm non phù hợp với văn hóa, điều kiện của địa phương, xây dựng góc thư viện trong và ngoài lớp học nhằm giúp trẻ có nhiều cơ hội trải nghiệm và tương tác tốt với sách, tranh truyện, hình thành cho trẻ có thói quen văn hóa trong việc làm quen với sách, đầu tư cải tạo cơ sở vật chất, mua sắm trang thiết bị dạy học đáp ứng được yêu cầu của chương trình. Nhìn chung, hoạt động giáo dục mầm non trên địa bàn thành phố trong thời gian qua đã nhận được sự quan tâm, ghi nhận kết quả từ các ngành cấp trên, đánh dấu cho sự phát triển của môi trường giáo dục mầm non phát triển trong tương lai.

Tuy nhiên, những sự việc đáng buồn liên tiếp xảy ra trong các trường mầm non trong thời gian vừa qua đã gây hoang mang, lo lắng cho phụ huynh có con em theo học. Điều này cũng đã nói lên rằng môi trường văn hóa giáo dục mầm non đang bị xuống cấp nghiêm trọng vì vậy vấn đề tạo dựng một môi trường văn hóa cũng đang nhận được nhiều sự quan tâm của xã hội. Qua thực tế và qua các phương tiện thông tin, dường như chuẩn mực đạo đức trong giáo dục bị lung lay, biểu hiện rõ nét qua các mối quan hệ giữa thầy - trò, trò - trò, thầy - thầy, nhà trường - phụ huynh; biểu hiện ở lối sống thiếu lý tưởng, hoài bão, ăn chơi, nghiện ma túy... ở một bộ phận học sinh, sinh viên; biểu hiện ở việc coi nhẹ giáo dục đạo đức, thẩm mỹ và các bộ môn chính trị, khoa học xã hội và nhân văn. Chính những sự lệch chuẩn này đã làm nảy sinh nhiều tiêu cực trong nhà trường và ngoài xã hội.

Ngày nay, cùng với những chính sách của Đảng và Nhà nước về phát triển kinh tế, chính trị, văn hóa, giáo dục thì sự quan tâm của các cấp ủy Đảng, thành phố đã tạo điều kiện tích cực cho sự phát triển của nhà trường về cơ chế chính sách, luật pháp... Phần lớn các giáo viên, cán bộ, công nhân viên đều nhận thức được vai trò, tầm quan trọng của việc xây dựng môi trường văn hóa trong nhà trường, từ đó có những tác động tích cực đối với học sinh và phụ huynh tạo nên nhiều thành quả tốt đẹp như tăng cường sự tham gia, giao lưu, tiếp xúc với các phong trào xã hội, làm quen với các phong tục tập quán, các lễ hội, các hoạt động ngoại khóa của trẻ; tổ chức các chương trình văn nghệ nhằm chào mừng các ngày lễ lớn của đất nước như ngày Tết Nguyên đán, Tết Trung thu, ngày khai giảng, ngày thành lập trường, ngày truyền thống Quân đội Nhân dân 22/12, ngày 8/3, ngày giải phóng thành phố Đà Nẵng 29/3, kỷ niệm ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh, các ngày hội với các trò chơi dân gian... nhằm giáo dục sâu sắc ý thức bảo vệ, quý trọng truyền thống văn hóa và cách mạng. Bên cạnh đó, những hoạt động chào mừng những ngày quan trọng được du nhập từ nước ngoài cũng được chú ý thực hiện, góp phần làm phong phú hơn những hoạt động trong nhà trường như mừng ngày sinh nhật bé, ngày lễ Halloween, ngày của mẹ, lễ Giáng sinh... Như thế, nhà trường đã thực hiện đúng chức năng của trường mẫu giáo là “trẻ thông qua chơi mà học, học bằng chơi”. Dẫu rằng kinh phí tổ chức chủ yếu là từ sự viện trợ của quý phụ huynh, nhưng rõ ràng việc tổ chức những hoạt động như thế đã giúp cho các em “thích” đi học hơn. Và chính việc đến trường thường xuyên đã tạo cho các em thói quen sống hoà hợp với cộng đồng, với bạn bè, biết ứng xử với môi trường xung quanh cũng như hiểu rõ hơn về các hoạt động xã hội, về những nét đẹp truyền thống cần giữ gìn phát huy.

Phát triển theo xu hướng công nghiệp hoá, hiện đại

hoá trong thời gian qua đã mang đến nhiều tín hiệu tốt trong việc xây dựng môi trường văn hóa trong trường mầm non. Bên cạnh những mặt tích cực mà nền sản xuất công nghiệp mang lại, thì nó cũng để lại những ảnh hưởng không nhỏ đối với đời sống xã hội, đối với nền văn hoá, và cả lối sống của con người. Tâm hồn trẻ em như một tờ giấy trắng, hề xã hội viết gì lên đó thì ngay lập tức sẽ được bộ não ghi nhớ lại. Và khi gặp hoàn cảnh tương tự, các em sẽ tự “lôi ra” những cách ứng xử đã được ghi nhớ từ trước để vận dụng mà không hề biết đúng, sai, tốt, xấu. Chính vì thế, những thay đổi đáng kể trong xã hội đã góp phần tác động làm cho những tâm hồn trẻ thơ, những ứng xử của các em không phát triển theo một trật tự như vốn có của nó nữa.

Đối với môi trường mẫu giáo, khi xã hội phát triển, đời sống vật chất được nâng cao hơn trước thì các phụ huynh luôn muốn tạo ra cho con em mình một cuộc sống đầy đủ nhất. Nắm bắt được ý nghĩ đó, các trường mầm non cũng đã trang bị các dụng cụ, trò chơi khá bắt mắt và không kém phần hiện đại như những chiếc ô tô điện từ nhiều màu sắc và nhiều chức năng, những con búp bê chạy bằng pin được mua sẵn ngoài cửa hàng, những chiếc lồng đèn phát ra tiếng nhạc được sản xuất từ Trung Quốc... Chắc hẳn những trò chơi này rất hấp dẫn trẻ em nhưng ẩn trong đó, chúng ta đã vô tình làm cho các em không biết về những trò chơi thuần túy dân gian mang đậm nét văn hoá Việt. Và bạn nào đã “dành” được đồ chơi nào thì chỉ chơi một mình mà thôi. Vậy là tính ích kỷ cũng đã bắt đầu len lỏi vào trong tâm hồn của các em.

Bên cạnh đó, những nét ứng xử, những tinh thần cộng đồng mà xưa nay chúng ta rất tự hào dường như cũng không được các cô bảo mẫu, phụ huynh chú trọng nữa. Các phong trào văn nghệ, các hoạt động ngoại khóa được tổ chức nhưng chỉ nhằm thu hút một số gương mặt quen thuộc. Một mặt, phụ huynh không muốn con em mình tham gia vì sợ mất thời gian và công sức, một mặt các cô giáo lo sợ hỏng chất lượng chương trình nếu để các em không có năng khiếu tham gia. Quan sát những hoạt động của các bé trong bữa ăn hay cách ứng xử với môi trường thiên nhiên của các em, chúng ta cũng thấy nhiều điều đáng nói. Những phần ăn (tô cơm) được chia sẵn mà không được san sẻ cho ai. Rõ ràng điều này đã vô tình dạy cho các em cách sống “chỉ biết mình” mà chúng ta đang lên án. Đây là điểm “khác biệt rất rõ nét với các trường mầm non ở Nhật Bản” (theo lời nhận xét của những tình nguyện viên Nhật tại trường mầm non 20.10, Đà Nẵng). Ngay cả việc đối xử với môi trường thiên nhiên (bẻ cành lá, vứt rác bừa bãi...) trong khuôn viên vườn trường cũng thể hiện một lối sống chưa tốt mà lẽ ra các em phải được các cô hay chính phụ huynh nhắc nhở, dạy bảo.

Một thực trạng đáng buồn là những nội dung giáo dục đường như được thực hiện khá nghiêm chỉnh ở trường thì nó lại không được chú ý khi vừa bước chân ra khỏi cổng. Chẳng hạn như ở trường các cháu được học là không được mua quà vật trước cổng trường nhưng khi đón cháu thì các bậc phụ huynh một phần vì chiều con, một phần vì không muốn con em mình thua thiệt với bạn, nên đã sẵn sàng mua chúng mà quên mất lời dặn dò từ phía nhà trường. Ở lớp, cô dạy rằng “các con không được vứt rác bừa bãi”, và các em thực hiện khá nghiêm túc. Nhưng có lẽ vì một lý do nào đó như đường phố đông đúc, tắc xe vào lễ đường để bỏ rác vào thùng thật khó. Thôi thì, “vứt tạm” xuống lòng đường...

Về phía các phụ huynh cũng có nhiều vấn đề cần phải xem xét. Quay trở lại với nguyên nhân nền kinh tế thị trường, khi mà hầu hết những hoạt động xã hội bị chi phối bởi đồng tiền, thì nay đồng tiền cũng được sử dụng để mua sự an tâm cho quý phụ huynh khi gửi gắm con em mình tới trường. Có rất nhiều dịp để các mẹ, các chị “tặng quà” cho những cô bảo mẫu như ngày Tết Nguyên đán, tết Dương lịch, ngày 8.3, ngày 20.10, ngày 20.11, ngày sinh nhật cô... Cũng có trường hợp khi không nhân dịp ngày kỷ niệm nào nhưng phụ huynh vẫn tặng quà cho cô, và chỉ là một lý do đơn giản “lâu lâu bồi dưỡng cho cô”. Về những món quà cũng khá đa dạng. Đó là những món quà tình cảm như những bó hoa, những tặng phẩm nhỏ, những tấm thiệp mừng, hay những đồ chơi nhỏ mà các bé tự làm ở nhà và đem tặng cô... Nhưng đa phần, những món quà được tặng thường mang giá trị vật chất khá lớn. Và thời đại này, để thiết thực và nhanh chóng các phụ huynh tặng luôn những phong bì tiền. Nhưng sẽ không có gì đáng nói ở đây nếu những món quà chỉ thuần túy là vì tình cảm, mà đa phần những món quà “to” để đòi lấy sự quan tâm, chăm sóc của các cô cho con em mình. Và thật không hay khi những ý nghĩ này, những lời gửi gắm cô giáo của các bậc phụ huynh được thực hiện trước mặt con trẻ. Như vậy chính các phụ huynh đã vô tình dạy cho con em mình cách ứng xử, giải quyết công việc bằng đồng tiền...

Kết luận

Tóm lại, ngay cả trong môi trường mầm non, nơi dạy cho các em những nét ứng xử đầu tiên cũng dần bị nền kinh tế thị trường, bị các nền văn hoá ngoại lai xâm nhập và làm thay đổi những giá trị mà xưa nay cha ông đã đúc kết và gìn giữ. Chắc hẳn rằng đây không phải hoàn toàn là lỗi của các em mà chính xuất phát từ môi trường giáo dục nhà trường và gia đình. Bởi lẽ “trẻ em sinh ra chưa phải là người, nó chỉ là người khi được người lớn dạy học ăn, học nói, học ứng xử, học kiến thức” để có thể thích ứng với cuộc sống thực tại.

Như thế, để góp phần xây dựng một cá nhân theo

CULTURE

chuẩn văn hóa thì nhất thiết phải đòi hỏi một môi trường giáo dục trong sạch và vững mạnh. Và để cho quá trình “văn hóa hóa cá nhân” được diễn ra thuận lợi thì cần phải đầu tư xây dựng hệ thống giáo dục mầm non vững chắc, dựa trên những cơ sở khoa học đúng đắn, cùng với những trang thiết bị đầy đủ, hiện đại, kết hợp với sự giáo dục chu đáo của nhà trường, gia đình, của các đoàn thể xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Văn Dân (2009), *Con người và văn hóa Việt Nam trong thời kỳ đổi mới và hội nhập*, Nxb khoa học xã hội.
2. Nguyễn Thị Thanh Hương (2006), *Tuyển tập các bài viết về giáo dục mầm non*, Nxb Giáo dục.
3. Bùi Đình Phong (2008), *Văn hóa, đạo đức trong tư tưởng Hồ Chí Minh*, Nxb Công an Nhân dân.
4. Hồ Sĩ Quý (2007), *Về môi trường văn hóa và môi trường văn hóa ở Việt Nam*, tạp chí triết học, số 3 (190).
5. Văn Đức Thanh (2001), *Về xây dựng môi trường văn hóa cơ sở*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
6. Sở Giáo dục - Đào tạo (2020), *Báo cáo tổng kết năm học 2019-2020 giáo dục mầm non trên địa bàn thành phố Đà Nẵng*.
7. Hoàng Vinh (1999), *Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn xây dựng môi trường văn hóa ở nước ta hiện nay*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.